

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ

Тамара КУТЕК

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Постановка проблеми. Фізична культура – перший природний місток, який поєднує в людині соціальне й біологічне [1].

На жаль, сьогодні фізична культура помітно втрачає своє ціннісне значення серед сучасної молоді. Діти, підлітки, молоді люди віддають перевагу телебаченню, комп'ютерам. Комерційні види спорту віддаляють реальні можливості залучення до фізичною культурою на задній план, що знижує інтерес до занять фізичною культурою, спортом та є однією з причин погіршення стану здоров'я сучасної молоді – майбутнього нашого суспільства. Це підтверджено багатьма вченими та власними дослідженнями (В.С. Язловецький, Ю.М. Івасюта, В. Шерста, 1998; А.В. Лотонко, Е.А. Стеблецов, 1997; Т.Б. Кутек, Г.П. Грибан, 2003).

На думку багатьох дослідників, зниження інтересу до занять фізичною культурою в наш час пояснюється недосконалою системою фізичного виховання (В.С. Язловецький, 1995; О. Буліч, 2003; С. Лисюк, О. Іванов, О. Потапова, 2002; В.М. Видрин, А.А. Тер-Аванесян), невисоким рівнем фізкультурної освіти фахівців середніх навчальних закладів (О.О. Малімон, А.Я. Вольчинський, І.С. Коваленко, 2001; Н.Т. Данилко, 1998). Але основною причиною, на нашу думку, є несформованість потреби у фізичній культурі, відсутність знань про здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення, нерозуміння ролі фізичної культури для розвитку особистості, невизнання фізичної культури як соціальної цінності. Ці потреби необхідно формувати починаючи з раннього віку, закріплюючи в сім'ї, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах.

На сучасному етапі проблема фізичної культури особистості досліджується широко й різносторонньо: як невід'ємна частина культури суспільства й особистості (Л.П. Матвеев, 1983; В.І. Царик, С.М. Іконнікова, 1987), як фізична культура особистості (А.А. Гужаловский, 1986; В.И. Максакова, 2001), як фізична культура особистості вчителя (Е.С. Виленський, 1987; М. Ріпак, 2003), як різні форми рухової активності людини, спрямованої на розвиток фізичних якостей, підвищення працездатності, зміцнення здоров'я (В.К. Бальсевич, 1988; Б.М. Шиян, 2001). В останніх дослідженнях фізична культура особистості вивчається як пізнавальний, мотиваційний, почуттєвий, поведінковий критерій (А.В. Огністий, К. Огніста, 2001). Теоретично обґрунтовано компоненти структури фізичної культури особистості вчителя (мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості; фізична досконалість особистості; діяльнісна суть фізичної культури). Визначено рівні фізичної культури особистості вчителя: ситуаційний, початкової грамотності, освіченості творчого використання.

Аналіз останніх наукових досліджень свідчить, що питання формування особистості в процесі розвитку фізичної культури особистості залишається до кінця не дослідженим. У літературі недостатньо вивчено особливості формування фізичної культури особистості. Це спонукало глибше й детальніше вивчити та дослідити дану проблему.

Мета дослідження: вивчити особливості та визначити етапи формування фізичної культури особистості.

Для досягнення поставленої мети використали наступні методи дослідження: вивчення та аналіз літературних джерел, порівняльний аналіз, узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення

Турбота про здоров'я підростаючого покоління є одним з найважливіших завдань людей (батьків, працівників дошкільних закладів, вчителів школи, викладачів інших навчальних закладів), які причетні до виховання й навчання кожної особистості. Звичайно, абетка здоров'я закладається в сім'ї й залежить від багатьох особливостей. Основні з них: спадковість, виховання в сім'ї, умови проживання. Неабиякий позитивний вплив на формування фізичної культури особистості має дошкільний заклад, школа. Сім'я, дошкільний заклад, школа – це те середовище, де беруть свій початок основи формування розвитку фізичної культури особистості. Взаємодія сім'ї та школи створюють умови в яких формуються основи фізичного та психічного розвитку, пізнавальні здібності, ціннісні орієнтації.

Особливе місце в системі шкільного навчання займає молодший шкільний вік, тому, що дуже інтенсивно формуються інтереси, потреби дітей, збільшуються пізнавальні здібності дитини [5].

Методично правильно організовані заняття фізичною культурою в школі сприяють як розвитку фізичних якостей, вмінь та навичок так і формуванню інтересу й бажання до занять фізичними вправами, розумінню значення фізичної культури для здоров'я. Тому від вчителя фізичного виховання в школі, в деякій мірі, залежить особистісний розвиток учня та *формування ціннісних орієнтацій, які є підґрунтям індивідуальної системи цінностей (ІСЦ) – I етапом формування фізичної культури особистості (рис. 1).*

З часом закладене й сформоване в сім'ї, дошкільному закладі, школі проявляється у виборі майбутньої професії. Вибір професії – важливий момент у житті кожного випускника школи. При виборі професії випускник так чи інакше керується власними інтересами, потребами, мотивами, які утворюють індивідуальну систему цінностей абітурієнта (ІСЦа).

Наступає III етап – „перетворення” абітурієнта з об'єкта соціально-педагогічного впливу в студента – суб'єкт активної творчої діяльності. Студенти навчаються, займаються фізичними вправами під впливом певних стимулів, спонукань до навчальної діяльності. Це потреби, інтереси, переконання, ідеали, ціннісні орієнтації на основі яких здійснюється розвиток внутрішніх мотивів до навчальної діяльності, до самодосконалення, формується індивідуальна система цінностей випускника (ІСЦв).

Наступний етап – вибір відповідного типу професійної діяльності у якій випускник має реалізувати свої знання, вміння й навички, набуті за період навчання у певному навчальному закладі, задовольнити свої потреби у творчій діяльності відповідно до інтересів і мотивів. Саме на цьому етапі здійснюється реалізація фізичної культури в професійно-особистісних якостях учителя, а отже формується певний рівень розвитку фізичної культури особистості вчителя.

Як видно з рисунка 1, чільне місце в структурі формування фізичної культури особистості займає етап „висококваліфікований спеціаліст”, який тісно пов'язаний з кожним етапом розвитку фізичної культури особистості. *Висококваліфікований спеціаліст повинен відповідати вимогам сьогодення. Система цінностей вчителя суттєво впливає на особистісний розвиток учнів. Тому формування фізичної культури особистості, на нашу думку, потрібно починати, в першу чергу, з підготовки фахівців високого рівня, від чого залежить формування професійно та всебічно розвиненої особистості.*

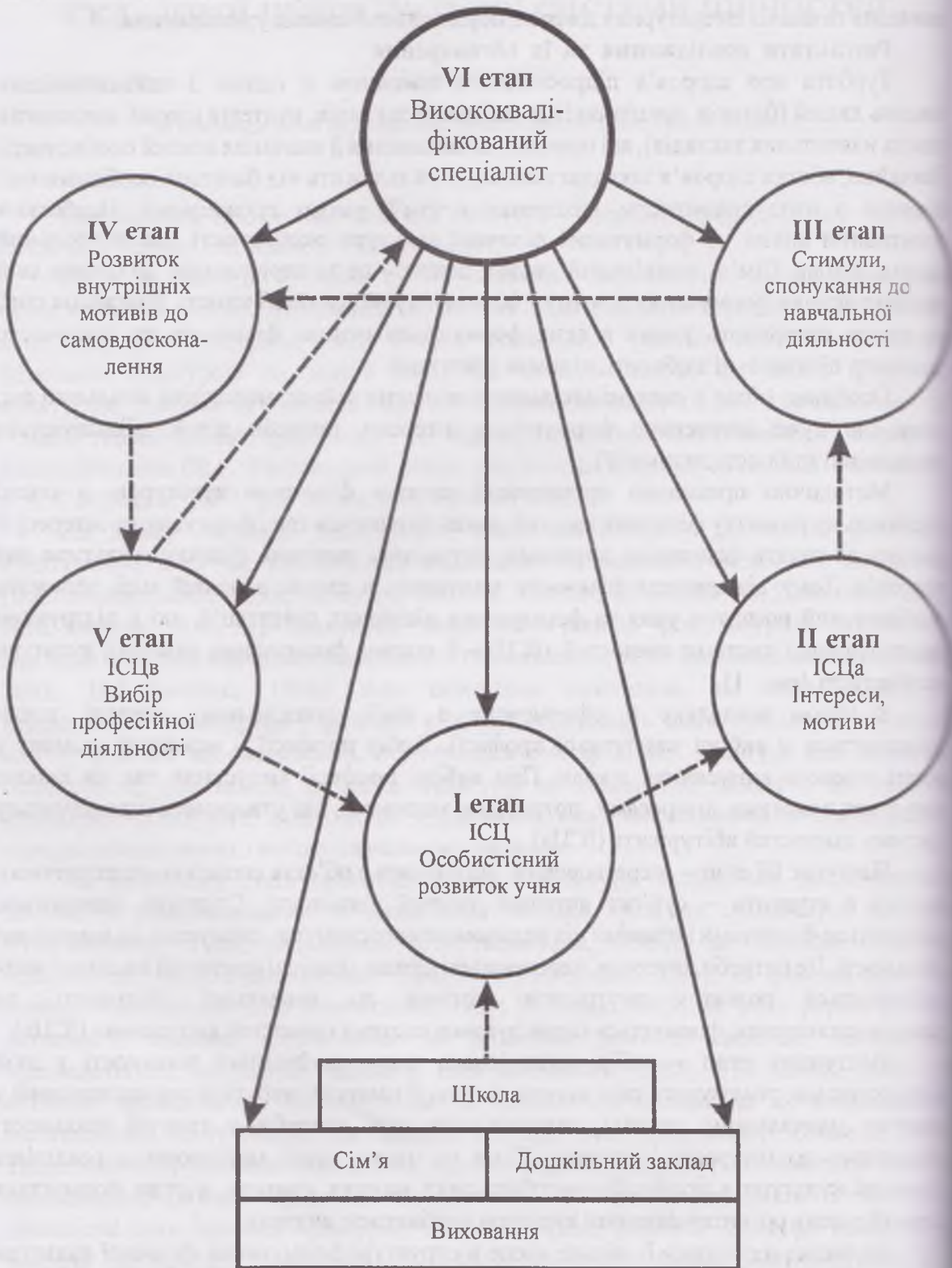

Рис. 1. Структура формування фізичної культури особистості

ІСЦ – індивідуальна система цінностей

ІСЦа – індивідуальна система цінностей абітурієнта

ІСЦв – індивідуальна система цінностей випускника

Висновки

Вивчення особливостей фізичної культури особистості дало змогу визначити певні етапи формування фізичної культури.

Узагальнюючи вивчене питання встановлено, що в основі структури формування фізичної культури особистості лежить комплекс взаємопов'язаних особливостей цінності, виховання, навчання, умови проживання, фізичний розвиток, рівень фізичної підготовленості, формування потреби у здоровому способі життя, знання та розуміння ролі фізичної культури для розвитку особистості, визнання фізичної культури як соціально-особистісної цінності).

Формування фізичної культури особистості потребує значної уваги педагогів школи. Тому питання підготовки висококваліфікованих спеціалістів з фізичної культури є не лише одним з основних завдань вищих навчальних закладів, а й необхідна потреба сучасного суспільства.

Отже, формування фізичної культури особистості, підвищення рівня розвитку фізичної культури особистості вчителя й надалі залишаються об'єктом широкого спектру досліджень і потребують детальної конкретизації.

Результати проведеного дослідження будуть використані в подальших наукових дослідженнях стосовно вивчення фізичної культури особистості вчителя.

Література

1. Сальсевич В.К. *Физическая культура для всех и для каждого*. – М.: Физкультура и спорт, 1988. – 208 с.
2. Яценський М.Я. *Общая, педагогическая и физическая культура в структуре личности учителя // Теория и практика физической культуры*. – 1987. – № 6. – С. 14-21.
3. Яценникова С.Н. *Диалог о культуре*. – Л.: Лениздат, 1987. – 203 с.
4. Савицкий А.В. *Актуальные проблемы подготовки майбутніх вчителів-предметників до роботи з фізичного виховання у школі // Матеріали ІІ Всеукраїнської наук.-практ. конф. „Здоров'я і освіта, проблеми та перспективи”*. – Донецьк: ДонНУ, 2002. – С. 249-252.
5. Давченко С.О. *Розвиток творчої особистості в регіональній системі освіти // Вісник знань*. – 1999. – Спец. вип. – С. 5-11.

FORMATION OF A PERSONALITY'S PHYSICAL CULTURE AS A PART OF INDIVIDUAL VALUE SYSTEM

Tamara KUTEK

Zhitomir State Pedagogical University named after Franko

Abstract. In the article the peculiarities of formation of a personality's physical culture have been examined. The structure of formation of a personality's physical culture has been gradually determined. It has been found out that a personality's physical culture is an integral part of value system.

Key words: physical culture, individual value system, integral part.